«Μιστέρο Μπούφο»

Είναι από τις παραστάσεις για τις οποίες δεν μπορώ να βγάλω έναν ισολογισμό εντυπώσεων και συνεχίζω να βρίσκομαι σε διάλογο με τον εαυτό μου επιχειρηματολογώντας υπέρ και κατά της. Ο λόγος για την καλοκαιρινή παραγωγή του ΘΟΚ, το «Μιστέρο Μπούφο» του Ντάριο Φο σε σκηνοθεσία Κώστα Γάκη. Είναι από τις παραστάσεις για τις οποίες θα προτιμούσα να γράψω ένα σημείωμα διαχωρισμένο σε δύο στήλες, στη μια από τις οποίες θα κατέγραφα τι θεωρώ επιτεύγματά της και στην άλλη τι δεν βρήκα μέσα της απ' όσα θα θεωρούσα ως λόγους επιλογής του έργου. Σαφώς και πρόκειται για μια άρτια οργανωμένη από τον σκηνοθέτη Κώστα Γάκη παράσταση, με πρωταγωνιστή την ίδια την υποκριτική τέχνη, ένα αφιέρωμα στον Ηθοποιό που είναι ταυτόχρονα ο απόλυτος Δημιουργός του θεάματος που βλέπουμε και από την άλλη εργαλείο στα χέρια του καραγκιοζοπαίχτη-σκηνοθέτη. Ηθοποιού που το σώμα του και η φωνή του είναι η πρώτη ύλη της παράστασης αλλά όλος ο σκοπός της ύπαρξής του είναι να εξυπηρετήσει τις βουλές κάποιου άλλου. Ηθοποιού που αυτοαναφλέγεται στη σκηνή αλλά εκφράζει τις ιδέες κάποιου άλλου. Ηθοποιού που όλες οι δεξιότητες και οι τεχνικές του υποτάσσονται στην επιλεγμένη από άλλους αισθητική του εκάστοτε έργου. Θεωρώ τον υποκριτικό κόπο της ομάδας των οκτώ ηθοποιών της παράστασης Δημήτρη Αντωνίου, Χάρη Αριστείδου, Πηνελόπης Βασιλείου, Νίκης Δραγούμη, Θανάση Ισιδώρου, Αφροδίτης Κλεοβούλου, Πάνου Μακρή, Αντωνίας Χαραλάμπους αυτόνομη αξία της παραγωγής. Σαν μονάδες στα σόλο τους και σαν μέλη του συνόλου βρίσκονταν σε εκπληκτική εγρήγορση επιδεικνύοντας τις ικανότητές τους στη σωματική εκφραστικότητα, στις εναλλαγές κωμικότητας και δραματικότητας, στο φωνητικό και κινησιολογικό επίπεδο. Πιστεύω πως ο αξιολογικός διαχωρισμός της υποκριτικής ομάδας, παρότι μέσα μου δεν μπορώ να το αποφύγω, εδώ θα ήταν αντιδεοντολογικός και άδικος, καθότι ο καθένας εξυπηρέτησε το ομαδικό αποτέλεσμα εξαντλώντας το προσωπικό μέτρο των δυνατοτήτων του. Ο σκηνοθέτης, όπως ήταν σαφές σε αρκετά σημεία, ενσωμάτωσε τα αυτοσχέδια ευρήματα των ηθοποιών στη ροή της παράστασης. Η Έλενα Αντωνίου που υπογράφει την κίνηση και τη χορογραφία της παραγωγής, λειτούργησε ως σημαντικός συνδημιουργός του έργου και τα συμπλέγματα των σωμάτων των ηθοποιών είχαν την ικανότητα να αποδώσουν και το κωμικό και το δραματικό στοιχείο του θεάματος. Η σκηνική κατασκευή της Ηλέκτρας Κυθραιώτου έδινε τη δυνατότητα της κεντροποίησης της δράσης των ηθοποιών, της υπογράμμισης αυτών των σωματικών συμπλεγμάτων, αλλά και της ευρηματικής διάλυσης και ανασύνθεσης των στοιχείων του σκηνικού και ακόμα της αίσθησης του χειροποίητου, της ευκαιρίας της επένδυσης του υποκριτικού κόπου και στη λειτουργία του σκηνικού. Οπότε ένας από τους ουσιαστικούς λόγους επιλογής του έργου το οποίο ο Ντάριο Φο αφιερώνει στους πλανόδιους γελωτοποιούς του Μεσαίωνα έχει επιτευχθεί από τον σκηνοθέτη με τη σημασία που δίνεται στην παράσταση στην υποκριτική τέχνη.

Όμως για τον συγγραφέα οι περιπλανώμενοι θίασοι των γελωτοποιών ήταν τα σύμβολα της επιθετικής κοινωνικής κριτικής, της συνειδητής προσβολής της εξουσίας, της αδικίας, του ιδεολογικού ψέματος ως εργαλείου εκμετάλλευσης, μιας κριτικής τόσο αιχμηρής που καταδιωκόταν διά νόμιμης βίας από τις αρχές. Ως διαχρονικοί Θεροΐτες, οι γελωτοποιοί είχαν την ιδιότητα να βάλλουν με θράσος ενάντια στην κάθε εξουσία, αλλά και πλήρωναν αυτό το προνόμιο με βαριές τιμωρίες, κάτι που έζησαν κυριολεκτικά ο Ντάριο Φο και η Φράνκα Ράμε στη δράση τους, μια δράση όπου η τέχνη και η πολιτική στάση ήταν ένα και το αυτό. Αυτή την αιχμηρότητα δεν την είχε η παράσταση και ειλικρινά αναρωτιέμαι αν μπορούσε να είχε. Πιστεύω όμως ότι ο Ντάριο Φο δεν παίζεται εκ του ασφαλούς, δεν παίζεται σε ασφαλή εισαγωγικά όπου και η κριτική ενάντια στην εκκλησία αφορά μια «αλλού» εκκλησία και η διαμαρτυρία για την κοινωνική αδικία δεν μεταφέρεται στο εδώ και τώρα. Η μουσική και οι στίχοι των τραγουδιών (Κώστας Γάκης), η δραματουργική επεξεργασία του κειμένου (Κώστας Γάκης-Ανθή Φουντά) γλύκαιναν την έμφυτη θρασύτητα του κειμενικού υλικού, ομαλοποιούσαν τη συγκρουσιακή φύση, έδιναν κατεύθυνση πιο εσωτερικής αναζήτησης στη σχέση του ανθρώπινου και του θεϊκού στοιχείου. Θαρρώ πως ο ήχος από τις σφαλιάρες του Φο δεν ακουγόταν. Η απονεύρωση της πολιτικής αιχμηρότητας ήταν ένα από τα χαρακτηριστικά της παράστασης και παρόλη τη φαινομενική λαϊκότητά της, υπήρχε μια αστική απόσταση από την άκρη του γκρεμού όπου συνήθιζε να δρα ο Ντάριο Φο.